

Oponentní posudek na disertační práci

Název disertační práce:	Landscape Policy in the Czech Republic
Jméno doktorandky:	Ing. Eva Semančíková
Školitel:	doc. RNDr. Tomáš Kučera, Ph. D.
Školící pracoviště:	School of Doctoral Studies in Biological Sciences, University of South Bohemia, Faculty of Science, České Budějovice
Jméno oponentky:	doc. Dr. Ing. Alena Salašová
Pracoviště:	Ústav plánování krajiny ZF MENDELU v Brně

1) *Formální úprava práce*

Předmětem posuzování je doktorská disertační práce obsahující 199 str. textu včetně čtyř původních prací autorky publikovaných ve vědeckých časopisech nebo sbornících. Práce dodržuje standardní členění vědecké práce. Je obsažná, psaná kultivovaným odborným jazykem; autorka dodržuje citační normy, poznámkový aparát používá správným způsobem. Práce je přehledná a čtenář se v ní dobře orientuje. Z hlediska formálního lze práci vytknout pouze místy sníženou čitelností grafů. Autorka se snažila zkoumat vyčtený problém z mnoha úhlů, různými metodami, všechny své poznatky vložila důsledně do textu. Přes velkou tematickou šíři výzkumu působí práce konzistentně.

2) *Aktuálnost tématu a cíle výzkumu*

Práce se zabývá tématem, které považujeme v oblasti ochrany, plánování a správy krajiny za klíčové. Zhoršující se stav krajiny ČR a nárůst celé řady environmentálních, sociálních a v konečném výsledku i ekonomických problémů, vede k otázce, zda je management krajiny nastaven správně, zda jsou nástroje standardně využívané ve světě u nás aplikované a zda efektivně řeší aktuální otázky negativních změn krajiny. Autorka naprosto správně vychází z předpokladu, že klíčem k řešení zhoršujícího se stavu krajiny je aktivace vnímání krajiny obyvateli a jejich představy o kvalitě krajiny budoucí a implementace této představy pomocí politických, strategických a institucionálních nástrojů managementu krajiny. Výzkumné otázky, které si autorka klade na str. 40, jsou pregnantně formulované a ve vztahu k cíli práce relevantní. Je otázkou, zda téma práce některé z nich příliš nerozšiřují. Zařazení tématu fragmentace krajiny je s ohledem na stav naší krajiny sice pochopitelné a dobře ilustruje současné problémy plánování krajiny, na druhé straně pro pochopení již tak komplikovaného problému, jakým je rozbor plánovacích a politických nástrojů řízení území, snad až příliš (metodologicky) zatěžující.

3) *Literární rešerše*

Autorka prokázala velmi dobrou orientaci v tématu, používá velký počet informačních zdrojů české a zahraniční produkce. Z literární rešerše je evidentní, že se autorka zkoumaným problémem zabývá již delší dobu. Práce díky tomu působí velmi vyzrálým dojmem.

4) *Metodologie práce*

Metodologie práce je objasněna v kapitole 3. Metody, dílčí metodické postupy jsou upřesněny v textech přiložených článků. S ohledem na téma nemohla autorka vždy použít kvantifikační metody, orientuje se spíše na náročnější kvalitativní posouzení problému. Tento metodický postup je správný, z mého pohledu má ale jedno úskalí: vyžaduje přímou praktickou zkušenost s fungováním

hodnocených nástrojů. V praxi je často rozdíl mezi proklamací v zákonných normách na straně jedné a metodickými instrukcemi ministerstev na straně druhé. Pochopit tyto diskrepance lze především na základě praktického ověření formou „výzkumu plánování“. Obávám se, že autorka tuto zkušenost ve všech hodnocených případech nemá. V případě rozboru zejména plánovacích nástrojů v ČR je tento handicap autorky místy patrný. Je dobře, že těžištěm práce je spíše srovnávání nástrojů českých a zahraničních, než hloubkový rozbor českého plánovacího prostředí. Srovnání zejména implementačních nástrojů Evropské úmluvy o krajině mezi vybranými státy považuji za velmi přínosnou část práce. Autorce bych ještě radila se neorientovat pouze na rozbor stávajícího stavu, ale více na návrh změn a opatření. Rozbor je metoda poznání, cílem práce by ale mělo být hledání opatření pro zlepšení situace.

5) *Výsledky a diskuse*

Výsledková část práce je velmi bohatá a bohatě i komentovaná. Autorka přináší celou řadu vlastních postřehů a doporučení, které jsou přínosné a se kterými lze souhlasit. Předkládaný rozbor situace zejména ve vazbě na implementaci Evropské úmluvy o krajině v ČR by měl být východiskovým materiálem pro naše ministerstva a cennou instrukcí jak optimalizovat obsah a provázanost politických, strategických a dalších plánovacích a podpůrných nástrojů managementu krajiny.

6) *Přínos práce*

Doktorandka předložila práci, jejíž přínos je pro další rozvoj řízení územní správy nesporný. Na základě zjištěných skutečností přináší celou řadu námětů pro zlepšení situace. Doporučuji autorce, aby seznámila širší veřejnost včetně relevantní politické reprezentace se svými závěry.

7) *Připomínky a otázky*

K práci mám několik menších připomínek, které ale neovlivňují kvalitu práce:

- a) Obecně je nesmírně obtížné překládat termíny týkající se plánovacích procesů. Najít adekvátní překlad je možné pouze se znalostí obsahu daného plánovacího procesu nebo nástroje. A ten je, bohužel, v každém státě trochu jiný. Typické je to už u termínu landscape planning, který v americkém prostředí znamená spíše tvorbu zahrad než krajinné plánování v evropském slova smyslu. Doporučila bych přeto objasnit ještě termín environmental planning. Přes výše uvedené si dovoluji autorce doporučit jisté korekce v překladech specifických termínů: krajinné památkové zóny = Landscape Heritage Zones nebo oficiálně Landscape Monument Zones, při překladech některých územně plánovacích nástrojů (ZÚR, ÚAP) je lépe preferovat oficiální překlad, přestože není z hlediska angličtiny úplně korektní, územní plánování se dnes překládá spíše jako masterplanning, územní plán je všude Master Plan ne Land Use Plan pod.. Prostorové plánování je v Rakousku sice územním plánování, na Slovensku a v ČR je to ale spíše obecný termín zastřešující všechny plánovací procesy v krajině.
- b) Slovníček pojmů – v případě plánování je potřebné uvádět všechny oficiální (zákonné) definice termínu „krajina“, tedy i tu ze zákona č. 114/1992 Sb. Ovlivňuje to nastavení metodologie zpracování plánovacích nástrojů týkajících se krajiny.
- c) Pro doplnění rekapitulace vývoje krajinného plánování v ČR: Snaze zakomponovat krajinný plán do nového Stavebního zákona (183/2006) předcházelo vypracování standardů krajinného plánu (Kučera, Salašová) pro ČKA (kolem roku 2000). Při tvorbě Stavebního zákona byly některé požadavky plynoucí z tohoto doporučení zohledněny, i když ne příliš komplexním způsobem. Rozborová a diagnostická část krajinného plánu se dostala do

územně analytických podkladů a jeho návrhová část, okleštěna o participativní přístup, pak do a) územní studie, b) koncepce uspořádání krajiny (povinná část územního plánu).

K doktorandce mám tyto dotazy:

- a) Může autorka shrnout své poznatky do 2 – 3 doporučení na klíčové změny českého systému ochrany, plánování a správy krajiny?
- b) V čem je u nás největší problém a jak by bylo vhodné jej řešit?

Přes výše uvedené poznámky považuji předloženou dizertační práci za originální a velmi přínosné autorské dílo. Doktorandka se věnovala tématu, které je pro zabezpečení kvality života obyvatel ČR klíčové. Disertační práce je bezpochyby inspirativním dílem, které by mělo být ve společnosti a v médiích více prezentováno. S ohledem na výše uvedené doporučuji disertační práci Ing. Evy Semančíkové k obhajobě a po jejím obhájení udělit doktorandce vědecký titul Ph.D ve zvoleném studijním oboru.

Lednice, 15.9.2019

doc. Dr. Ing. Alena Salasová

Posudek oponenta disertační práce

Ing. Eva Semančíková (2019): Landscape policy in the Czech Republic. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Science. České Budějovice. Ph.D. Thesis Series, 2019, No. 11.

Ing. Eva Semančíková ve své disertační práci **Landscape policy in the Czech Republic** hodnotí implementaci krajinné politiky v duchu Evropské úmluvy o krajině v České republice z pohledu různých státních strategií a plánů. Zaměřuje se zejména na krajinně-ekologická témata, jako je fragmentace krajiny a změny krajinného pokryvu a na zohlednění požadavků na udržitelnou krajinu v plánovacích a strategických dokumentech na různých úrovních. Disertační práce se skládá z rozsáhlého úvodu a čtyř studií, které již byly publikovány v odborných časopisech nebo jako kapitoly v monografiích. U studií je E. Semančíková až na jednu výjimku první autorkou.

První článek *Landscape and Spatial planning in the Czech Republic – Historical development* (Stará, K. et.al., eds., *Landscape Transformations*. Praha: Czech Technical University in Prague. Conference Proceedings) podává podrobný přehled vývoje územního (a krajinného) plánování v Československu / České republice ve 20. století a na počátku 21. století (kapitola byla publikována v roce 2014). Zarámování do historického kontextu je velmi užitečné pro uvědomění si limitů a východisek, jež determinují zakomponování krajiny a jejích změn do plánovacích a strategických dokumentů.

Druhý článek *Landscape changes and their influence on the heterogeneity of landscape of the South Bohemian Region, the Czech Republic* (*International Journal of Sustainable Development & World Ecology* 19/6: 546–556) představuje detailní studii zaměřenou na sledování změn krajiny a krajinných metrik vypovídajících o homogenizaci nebo naopak fragmentaci krajiny a změně prostupnosti krajiny v 15 malých povodích v jižních Čechách vybraných a rozdělených podle intenzity zemědělského obdělávání nebo naopak opouštění půdy. Z hlediska zaměření disertační práce v této jinak kvalitní studii chybí návaznost na plánovací a strategické dokumenty, které by toto aktuální téma řešily.

Třetí článek *How strategic planning deals with spatial landscape problems?* (Kabrdá, J., Bičík, J., eds., *Man in the landscape across frontiers: Landscape and land use change in Central European border regions*. Conference Proceedings of the IGU/LUCC Central Europe Conference 2008) podrobně analyzuje, zda a do jaké hloubky jsou v osmi strategických dokumentech České republiky zastoupena témata fragmentace, zastavování krajiny, změn

krajinného rázu, marginalizace venkovských oblastí, brownfields a starých ekologických zátěží. Celkem nepřekvapivě je problematika krajiny nejdříve zastoupena a nejvíce rozpracována ve strategiích ministerstva pro životní prostředí. Zajímavá je četnost zastoupení jednotlivých témat ve studovaných dokumentech, které dominují brownfields. Při hlubší analýze to ale není až tak překvapivé, neboť problematika brownfields stojí na pomezí mezi volnou a městskou krajinou a věnuje se jí tedy nejen ministerstvo životního prostředí, ale i ministerstva pro místní rozvoj a zemědělství. Z hlediska disertační práce je mírně problematické, že příspěvek vyšel již v roce 2008 a tudíž analyzuje tehdy platné strategie, které všechny plánovaly své výhledy do roku 2013.

Poslední, čtvrtý článek *Framing fragmentation in strategic policy documents of spatial planning and environmental domains: differences and similarities* (*Journal of Environmental Planning and Management*, in press. doi: 10.1080/09640568.2019.1589433) se konkrétně zaměřuje na fragmentaci krajiny a to, jak k ní přistupují územně plánovací dokumenty a krajinné politiky. Článek hodnotí jednak diskurs fragmentace a jejích souvislostí ve sledovaných dokumentech a také to, jak návrhy doporučují otázku fragmentace krajiny řešit. Výsledky jsou založeny na důkladné textové analýze srovnávaných dokumentů.

Již výše zmíněný rozsáhlý úvod disertační práce, který předchází samotným publikacím, má rovněž strukturu vědeckého textu. Představuje celoevropské souvislosti, rámované Evropskou úmluvou o krajině, která požaduje zakomponování krajiny a krajinného plánování do národních legislativ a plánovací praxe. Dále je představena celá šíře zákonů, strategických a finančních nástrojů a mechanismů, které v České republice určují limity a možnosti nakládání s krajinou, krajinnou politikou a plánování. Představeny jsou aktuální dokumenty nebo ty, které donedávna zmiňovanou problematiku řešily. Řada strategických dokumentů, zejména z rezortu životního prostředí, plánuje s horizontem do roku 2020, tedy do již blízké budoucnosti.

Bylo by zajímavé srovnání, zda a jak se vnímání problematiky krajiny a zejména její fragmentace, zastavování krajiny, změn krajinného rázu, marginalizace venkovských oblastí, brownfields a starých ekologických zátěží proměnily od předchozího plánovacího období, které končilo rokem 2013 a které je analyzováno ve třetím článku. Lze stručně shrnout, zda se vnímání výše vyjmenovaných témat změnilo (rozšířilo či naopak ještě zúžilo) v aktuálních dokumentech? Jaký je výhled po roce 2020 (jaké strategické dokumenty jsou připravovány a jak je v nich zastoupena problematika krajiny a krajinného plánování)?

Metodika se dělí na dvě části a odpovídá dvěma rozlišným zaměřením článků. Články 1 a zejména 3 a 4 pracují s textovou analýzou srovnávaných dokumentů. Článek 2 se věnuje změnám krajiny a využívá metod krajinné ekologie.

Výsledky, diskuse a závěry jsou pak podrobně obsaženy v člancích, které jsou součástí disertační práce.

Zvolené téma disertační práce je originální a přispělo k rozšíření poznatků o krajinných politikách, možnostech jejich studia a začlenění různých krajině-ekologických problémů do státních politik.

Ing. Eva Semančíková prokázala schopnost samostatné a tvůrčí vědecké práce. Předložená disertační práce „Landscape policy in the Czech Republic“ splňuje nároky kladené na disertační práci, doporučuji práci k obhajobě a udělení vědecké hodnosti „doktor“ Ing. Evě Semančíkové.

RNDr. PhDr. Markéta Šantrůčková, Ph.D.

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu
a okrasné zahradnictví, v.v.i.
Květnové náměstí 391
252 43 Průhonice

V Praze, dne 5. září 2019

